

Одеський національний університет у роки Великої Вітчизняної війни

22 червня 1941 р. мирне життя радянського народу було порушено віроломним нападом фашистської Німеччини на СРСР. Почалася Велика Вітчизняна війна. Цього пам'ятного дня в університеті відбувся мітинг, на якому студенти, професори, викладачі та співробітники запевнили уряд у своїй непохитній волі віддати всі сили на розгром ворога.

Одним з перших пішов на фронт доцент О. І. Колесников, завідуючий кафедрою історії України. Разом з ним вирушили на боротьбу з ворогом наукові працівники цієї ж кафедри: доцент П. О. Лісничий та кандидат історичних наук І. А. Адамов. Кількома днями пізніше виїхали на фронт викладач марксизму-ленінізму Я. М. Штеренштейн, заступник декана історичного факультету П. Г. Чухрій, декан біологічного факультету доц. Г. І. Конопльов, завідуючий кафедрою політичної економії М. Д. Адлер, викладачі А. В. Крачун, М. Д. Грудський, аспірант Гандельман, студенти Крайник, Угаров, Калустян, Пустовойтенко, Пшук, Гаркуша. А вслід їм залишили Одесу завідуючий кафедрою історії СРСР доцент А. В. Фадєєв (потім професор Московського університету ім. Ломоносова), старший викладач кафедри історії СРСР А. М. Литвиненко, старший викладач кафедри фізики доцент Т. Я. Сьора, старші викладачі суспільних кафедр І. З. Голдовський і Д. С. Бельфор, доцент А. І. Позігун, колишні студенти, пізніше учені Одеського університету Д. І. Богуненко, Г. А. В'язовський, Г. Є. Дмитрієвський, І. М. Дузь, Ю. Ф. Касім, П. Т. Маркушевський, В. М. Немченко, Д. І. Поліщук, П. С. Самойленко, Ф. П. Смагленко, майбутні старші викладачі Є. І. Дятлов, В. В. Шапоренко, А. З. Яровий і багато інших. Всі вони відзначені високими нагородами Батьківщини. Так, П. Т. Маркушевський та І. Є. Саєнко повернулись з фронту кавалерами ордена Олександра Невського.

Добровільно пішли на фронт медичними сестрами багато дівчат-студенток університету – Марія Канцур, Ганна Нестеренко, Євгенія Ковальова, Ганна Дембіцька та інші. Спочатку Ольга Бардашевська була медичною сестрою, а потім стала снайпером. На її рахунку – 86 гітлерівських загарбників. За виявлену в боях мужність старший сержант Ольга Федорівна Бардашевська нагороджена орденом Слави III ступеня і медаллю “За відвагу”.

Серед тих, хто захищав Батьківщину:

Л. Х. Калуст'ян

Г. П. Гребінна

М. Ю. Раковський

Л. М. Стрельцов

Я. М. Штернштейн

П. А. Некрасов

П. Г. Чухрій

П. Т. Маркушевський

В. М. Немченко

В. Т. Галяс

Д. О. Драгомарецький

Ф. П. Смагленко

З кожним днем війна наближалась до Одеси, але в університеті тривала навчальна робота. Завершувались останні екзамени 1940/41 навчального року. Водночас надсилались бригади студентів разом з викладачами для збирання врожаю в колгоспи і радгоспи Одеської області. В колгоспи Малої і Великої Виски відряджено понад 100 чол., до Доманівського району – 286

чол., в колгоспи Ульяновського і Грушківського районів – 145 чол., а всього – близько 800 студентів. В університеті організовувалися винищувальні батальйони, загони народного ополчення, що незабаром взяли участь в 73-денній обороні м. Одеси. Понад 200 чол. взяло участь у будівництві оборонних споруд. Все більше ставало донорських груп, організовувалися групи допомоги пораненим при евакогоспіталях.

У липні 1941 р. ціною великих втрат фашистські орди перейшли Дністро. Військові дії пересунулися на територію Одеської області.

Уряд дав наказ про евакуацію вузів у східні райони країни. Згідно з розпорядженням НКО УРСР і постановою обласних організацій, наприкінці липня 1941 р. почалася евакуація Одеського університету до Бердянська.

Студенти й викладачі залишали Одесу групами й поодиночі – пішки, гужовим транспортом, залізницею, пароплавами. Водночас залізницею було відправлено в Ростов-на-Дону найцінніше устаткування лабораторій і кабінетів на суму 1,5 млн. крб. і вкомплектовану бібліотеку.

Тривала героїчна оборона Одеси. Чимало працівників університету захищали рідне місто на дальніх і ближніх підступах до нього.

Вихованець університету Д. П. Бойко у ці дні став командиром 36-ї батареї 40-го окремого артдивізіону Одеської військово-морської бази. Його батарея знаходилася на передньому краї, підтримуючи своїм вогнем численні передові підрозділи. Д. П. Бойко нагороджений за оборону Одеси орденом Леніна. Про нього і його морських артилеристів письменник Леонід Соболь писав: “Юнаки взяли за рушниці. Наукові працівники стріляли з гармат: лейтенант Діонісій Бойко, командир батареї... 17 вересня протягом 19 годин відбивався поблизу Лілієнталя... Прямою наводкою на 300 метрів били вони по ворогу”.

Секретар партійної організації історичного факультету, старший викладач кафедри марксизму-ленінізму З. Я. Березняк з початку війни був кореспондентом газети Приморської армії “За Родину”, а потім став політруком у Першій кавалерійській дивізії. Наприкінці серпня 1941 р. під Одесою в районі Дальника точилися запеклі бої. В критичний момент, коли фашисти підійшли впритул, намагаючись захопити наш оборонний рубіж, Березняк, піднявши своїх бійців, відбив ворожу атаку. Та в цьому бою він був тяжко поранений і втратив зір.

Багато вихованців університету брало участь у боях під Одесою у сформованих винищувальних батальйонах. Добровольцем воював під Одесою заступник директора фізінституту А. П. Молчанов. Мінометний взвод, командиром якого він був, громив фашистських загарбників у районі сіл Татарка і Дальник. Коли радянські війська евакуювалися з Одеси, Молчанов захищав Севастополь і в цих боях загинув смертю хоробрих.

Добровольцем записався до винищувального батальйону невійськовозобов’язаний викладач фізики Г. Н. Шпаковський. Він загинув, відбиваючи танкову атаку ворога біля села Іллінка. В цьому ж бою загинули парторг фізичного факультету, асистент кафедри експериментальної фізики П. В. Капустянський та асистент кафедри загальної фізики І. Ф. Бровко.

Хоч основна маса працівників університету була евакуйована, але в його стінах виконувались окремі замовлення Приморської армії, яка захищала Одесу. Хіміки організували військову хімічну лабораторію, добували водень для наповнення аеростатів. Майстерні фізико-математичного факультету виконували інші воєнні замовлення. Командування Н-ської частини “за вияв патріотизму” оголосило подяку факультету і робітникам майстерні.

Розмістити університет у Бердянську не вдалося. За розпорядженням НКО УРСР запропоновано перебазуватися в Луганськ. Проте й там не довелося організувати його роботу. Місцем перебування університету став Майкоп, центр Адигейської автономної області Краснодарського краю.

Всі воєнні роки університет очолював ректор професор М. П. Савчук. Проректором працював професор В. Д. Богатський. Університет розмістився в невеликому будинку колишнього сільськогосподарського технікуму. Тут проводив заняття і евакуйований сюди ж Одеський педагогічний інститут.

У Майкопі був проведений перший за воєнні роки набір студентів. На перші курси вступило 180 чол. Всього студентів було 540. З довоєнного складу прибуло на початок навчального року 360 чол. Відновили роботу 6 факультетів: історичний, філологічний, біологічний, географічний, фізико-математичний, хімічний. Викладали професори Є. А. Кирилов, Ф. М. Порождко, Р. М. Волков, М. М. Розенталь, Д. Г. Елькін, М. В. Беляєв, доценти Г. І. Глядкоўська, М. П. Коров'яков, С. Я. Коган, ст. викладачі Є. В. Сизоненко, Г. С. Томашпольський та ін. Всю роботу очолювала невелика за складом, але міцна і згуртована партійна організація з 10 чол. В університеті працювали 10 професорів, 16 доцентів, 24 старших викладачів, 12 аспірантів і 47 чол. допоміжного і технічного персоналу.

У зв'язку з війною студентський склад протягом першого року війни не був сталим. Він різко змінився з першого місяця навчання. На 1 листопада 1941 р. в зв'язку з мобілізацією до діючої армії залишилось тільки 422 чол. На філологічному – 49 чол., на історичному – 83, біологічному – 69, хімічному – 68, географічному – 55 та на фізико-математичному – 48. Навчання в університетах було переведено з п'ятирічного на чотирирічне, і Одеський університет у Майкопі провів два випуски: в грудні 1941 р. закінчило університет 81 чол., а в червні 1942 р. – 110.

Більша частина випускників поповнила ряди Радянської Армії. Тільки з червневого випуску 1942 р. колектив університету відрядив на фронт для захисту передгір'я Північного Кавказу 56 чол., серед яких були П. Некрасов, В. Ковальчук, А. Матухно, Г. Данилькевич та ін.

Поряд з навчанням у Майкопі велася і науково-дослідницька робота. Науково-технічними проблемами займались колективи факультетів природничих наук. Учені допомагали промисловості, яка виконувала замовлення для Радянської Армії: біологи – харчовикам, хіміки організували випуск деяких предметів ширвжитку.

У квітні 1942 р. відбулась науково-виробнича конференція спільно з представниками промислових підприємств і сільського господарства, яка

мобілізувала наукові сили міста й області на посилення науково-технічної допомоги фабрикам, заводам, колгоспам і радгоспам. У передовій статті газети “Адыгейская Правда” – “Наукові працівники зміцнюють оборонну могутність Батьківщини” – відзначалось, що “провідне місце серед інтелігенції посідає колектив професорів та викладачів Одеського університету”.

Перебудовувались відповідно до вимог війни і гуманітарні факультети. Вітчизняна війна викликала особливий інтерес до героїчного минулого нашої країни, до вивчення його бойових традицій, а також до боротьби радянських людей в тилу фашистських загарбників. На цьому зосереджувалася робота істориків, філологів, філософів. Їх дослідження мали наступальний характер, виховували почуття радянського патріотизму й глибоку повагу до героїчного минулого. Про свої роботи вчені доповідали на підсумковій науковій конференції, яка відбулася 12 – 18 червня 1942 р.

Влітку 1942 р. ускладнилася обстановка на фронтах Великої Вітчизняної війни. Запеклі бої йшли на Північному Кавказі. Ворог рвався до майкопської нафти, намагався захопити Волгу. Вторгнення фашистських загарбників на Кавказ змусило евакуювати університет 5 серпня 1942 р. з Майкопа.

У Майкопі, на будинку, де містився університет, залишилась вівіска, яку не встигли зняти. Коли через день фашисти зайняли Майкоп і побачили її, вони оголосили по радіо, що “захопили” університет.

Умови другої евакуації були досить складними. Залізницею були евакуйовані викладачі і співробітники з дітьми, а також хворі студенти. Три групи студентів на чолі з викладачами йшли з Майкопа пішки на Туапсе. По дорозі в районі ст. Ходжиженськ їх бомбардували фашистські літаки. Були вбиті й поранені.

У середині серпня 1942 р. університетський колектив прибув пароплавом “Червона Україна” з Гагр до Сухумі і тимчасово оселився в будинку педагогічного інституту. Другого дня після його прибуття німецькі літаки бомбили місто і порт. Пароплав “Червона Україна” з усім університетським майном був потоплений.

Наприкінці серпня 1942 р. університетський колектив з Сухумі виїхав поїздом у Баку, а далі переправився нафтоналивною баржею через Каспійське море до Красноводська. Евакуація тривала до половини жовтня 1942 р.

14 жовтня 1942 р. університетський колектив прибув до Байрам-Алі – районного центру Марійської області Туркменської РСР. 15 жовтня 1942 р. у наказі ректора відзначалося, що “евакуація вважається закінченою”. Подолати всі труднощі евакуації допомагали героїчні справи на фронтах Великої Вітчизняної війни. “Захоплюємося чудовими ділами наших славних патріотів. Подвиги героїнь, які відважно б'ються на фронтах Вітчизняної війни, будуть служити нам прикладом у нашій повсякденній роботі”, – писали жінки-працівниці і студентки університету, зібравшись в Байрам-Алі на конференцію.

У Байрам-Алі університет розмістився в світлих, просторих аудиторіях текстильного технікуму і його гуртожитках.

Не гаючись, колектив узявся на новому місці до роботи. Було обладнано учбовий корпус, гуртожиток, організовано їдальню. Учбова частина розробляла навчальні плани, кафедри складала програми спецкурсів та спецсемінірів.

До Байрам-Алі також був евакуйований колектив Одеського педагогічного інституту, який продовжував тут свою роботу. Весь час евакуації колективи університету і педагогічного інституту провели поруч, взаємно допомагаючи один одному.

Найважливішим завданням було провести набір на перший і старші курси. Тривалий і важкий період евакуації позначився на кількісному складі студентів. Багато з них пішло в армію, деякі перейшли до інших вузів або поїхали до своїх рідних.

До початку 1942/43 навчального року студентів в університеті налічувалося 266 чол., з яких 99 – нового набору. Під кінець першого семестру кількість студентів зросла до 327.

В університеті на той час працювало 8 професорів, 18 доцентів, 32 старших викладачі, 8 асистентів і 16 лаборантів.

Умови роботи в першому навчальному році були надзвичайно складними. Лабораторії не могли почати працювати, оскільки їх обладнання було потоплене під час бомбардування в Сухумському порту. Не вистачало навчальної літератури. Бібліотека в перші місяці не працювала. Викладачі й студенти користувалися бібліотекою парткабінету м. Байрам-Алі. В зимові місяці були значні перебої в опаленні корпусу і гуртожитку. Незважаючи на всі зусилля професорсько-викладацького і студентського колективу, навчальний план було виконано на 85%, успішність студентів становила 83%.

Велику роль у поліпшенні навчального процесу відіграло рішення РНК СРСР про скасування скороченого терміну навчання і перехід з початку нового навчального року на роботу за довоєнними навчальними планами.

Для підготовки і проведення нового, третього за війну, навчального 1943/44 року складались сприятливіші умови. Колектив університету, натхненний наступом Радянської Армії, був упевнений в тому, що в недалекому майбутньому повернеться до визволеної від фашистів рідної Одеси.

Кількість студентів у 1943/44 навчальному році зросла до 447 чол. Набір збільшився у два рази. Змінився і якісний склад студентів. Загартовані життєвим досвідом, пройшовши тяжку школу боїв за Батьківщину, вчорашні фронтовики-інваліди Вітчизняної війни відмінно вчилися, брали активну участь у громадській роботі. Прихід фронтовиків сприяв зміцненню трудової дисципліни.

Відбулися зміни також серед викладацького складу. Збільшився склад викладачів вищої кваліфікації за рахунок поповнення новими людьми, підвищення кваліфікації викладачів, що вже працювали в університеті.

Університет дістав право приймати до захисту кандидатські дисертації по всіх кафедрах історичного, філологічного і біологічного факультетів.

До початку навчального року були обладнані біологічна і хімічна лабораторії, кабінети марксизму-ленінізму й географічний. Значно поповнилась бібліотека, був відкритий читальний зал. Розроблені програми й плани нових спецкурсів і спецсемінарів.

З великим піднесенням почався 1943/44 навчальний рік. Кожний член колективу жив перемогами Радянської Армії. Студенти брали активну участь у розробці актуальних тем, пов'язаних з роботою кафедр. Проводились сесії, на яких підсумовувалась діяльність студентських наукових гуртків.

Другий за час перебування в Байрам-Алі навчальний рік позначився подальшим зростанням успішності студентів. Два випуски провів університет у Байрам-Алі, до лав стали ще 64 спеціалісти. Всього за роки евакуації випуск становив 255 чол. Молоді спеціалісти працювали на різних ділянках. Одні поповнили ряди Радянської Армії, інші пішли в школи районів, звільнених від фашистських окупантів.

Учені університету допомагали розв'язувати важливі народногосподарські завдання, які стояли перед країною. Вони вели роботи, пов'язані з розвитком промисловості й сільського господарства Туркменії. Хіміки й біологи працювали над проблемами використання місцевої сировини (рафінування олії, виробництво картону й паперу з очерету), організували експедиції для збирання лікарських рослин, для вивчення рибного господарства Туркменії. Географи працювали над освоєнням надр Марійської області, досліджуючи місцеві селітроносні землі. Підсумки цих досліджень обговорювались на науково-технічних виробничих конференціях, матеріали яких мали важливе значення для народного господарства Туркменії.

Гуманітарні факультети займались розробкою тем, пов'язаних з історією Туркменської РСР, з викриттям фашистської фальсифікації історії. Університет подавав посилену допомогу Туркменії в підготовці спеціалістів. Учена Рада університету приймала до захисту кандидатські дисертації вчених Туркменії. Захистили дисертації десять спеціалістів, серед них – директор Туркменського краєзнавчого музею Анна Аширова, яка стала кандидатом біологічних наук.

Народний Комісаріат освіти Туркменської РСР оголосив подяку колективу університету за допомогу в підготовці національних педагогічних кадрів. Лише за 3 місяці 1943 р. члени університетського колективу прочитали на підприємствах і в установах Байрам-Алі, в столиці республіки Ашхабаді 415 лекцій. Вчені виступали з лекціями по радіо.

Значну агітаційно-пропагандистську роботу проводила група сприяння антифашистському комітету вчених Туркменської РСР, створена при Одеському університеті. За два місяці (липень і серпень 1943 р.) членами групи проведено 12 лекцій і виступів по радіо. Гуртки самодіяльності дали за 1943 р. 40 шефських концертів на користь інвалідів Вітчизняної війни.

Університетський колектив допомагав колгоспам Марійської області виконувати сільськогосподарські роботи. Студентська молодь збирала бавовну і пшеницю в колгоспах, оволодівала сільськогосподарськими спеціальностями.

10 квітня 1944 р. в результаті наступу Радянської Армії війська 3-го Українського фронту під командуванням генерала армії Р. Я. Малиновського звільнили Одесу. В зв'язку з цією радісною подією в Байрам-Алі відбувся мітинг, прийнято рішення відрахувати на будівництво бойової техніки для Радянської Армії 20 тис. карбованців.

Одеський університет почав готуватися до реевакуації. Жадібно чекали вістей з рідного визволеного міста.

Уже в час облоги Одеси ворожі бомбардування і обстріли завдали великої шкоди університетові. Зруйновано було, зокрема, два студентські гуртожитки на 700 чол. по Ново-аркадійській вулиці. Потім, в роки тимчасового панування фашистських окупантів, з Одеси вивезено обладнання лабораторій, найціннішу частину експонатів зоологічного і палеонтологічного музеїв, зруйновано всі кабінети гуманітарних факультетів та фізичних лабораторій. З астрономічної обсерваторії фашисти вивезли найцінніше обладнання.

Окупанти відкрили свій “університет Трансністрії” (так називали вони загарбану частину “Задністров'я” – Одеської області). Викладання в цьому “університеті” наспіх перекроювалось на фашистський лад. Залишившись в окупованому місті, люди прагнули внести свою частку в справу всенародного опору в тилу фашистських загарбників. Учасники підпільно-патріотичної групи університетських фізиків доценти О. К. Чернюк, В. В. Кондагурі, препаратор Х. В. Заєць, комендант будинку фізінституту Г. М. Заєць та інші вели агітаційну роботу серед студентів, працівників університету і населення міста, розповсюджували листівки, відозви до словацьких солдатів, зведення Радянського інформбюро.

Підпільники поставили своїм завданням зберегти цінну апаратуру і матеріали від вивозу і знищення їх румуно-німецькими загарбниками. З цією метою під фундаментом згорілої частини будинку було приготовлено таємний котлован, де сховали 168 різних приладів на суму 14 765 крб. (в тогочасних цінах).

О. К. Чернюк, В. В. Кондагурі конструювали і виготовляли запальовальні бомби, передавали їх партизанському підпіллю, яке використовувало їх для диверсій на залізниці. З лабораторії фізінституту, де вони працювали, направлялися в катакомби акумулятори, вибухівка. Була виготовлена динамомашинка з ручним приводом для електропостачання підпільної радіоустановки, міношукач для розмінування входу до катакомб Кривої Балки, що надалі служили базою партизанського з'єднання під командуванням Д. Б. Гавшина-Днепровца.

Підпільно-патріотична група виготовляла довідки і паспорти, рятуючи людей від вигнання в рабство.

Фашистам за допомогою зрадників удалося схопити патріотів О. К. Чернюка і В. В. Кондагурі. Під тортурами вони нікого не видали, їх прізвища лишились в написаному на стіні списку засуджених до розстрілу в підвалі гестапо по вул. Бебеля, № 2. Підпільників розстріляли 30 березня 1944 р., за 10 днів до визволення Радянською Армією Одеси.

У підпільній групі інженера М. Гефта, яка з літа 1943 р. діяла на судноремонтному заводі, успішно працював професор Е. К. Лопатто, який в одній з хімічних лабораторій готував вибухівку.

Героїзм, стійкість і мужність виявляли вихованці університету і тоді, коли їм доводилося потрапити в пазурі лютого ворога – фашистів. Легендою оповите ім'я студента Одеського університету Олександра Никифоровича Тирікова як учасника італійського Опору в складі гарібальдійських з'єднань IV оперативної групи в Лігурії. У листі начальника генерального партизанського штабу Міро Кроче повідомлялося, що після полону О. Тиріков побував у концентраційних таборах на території Німеччини, Румунії, Угорщини та Італії. Поблизу села Нові Лігуре він встановив зв'язок з італійськими партизанами і втік до них у гори, згодом організував втечу ще одинадцяти росіян. Його чуйність, великодушність і розум, його мужність завжди викликали повагу всіх воїнів. Він швидко засвоїв італійську мову, подружив з товаришами по зброї.

До листа було додано наказ № 6 командування IV оперативної зони, в якому говориться, що Тиріков в одному бою відбив п'ять атак фашистів, взяв у полон 50 німців, знищив багато ворожої техніки.

Саша Тиріков – так звали його італійські товариші по зброї – загинув смертю хоробрих, виконуючи завдання командування італійського з'єднання.

Пам'ятник викладачам та студентам — учасникам Великої Вітчизняної війни

Наступного дня по звільненні Одеси від фашистських окупантів – 11 квітня – міські організації розгорнули роботу по відновленню навчання в університеті з тими студентами, які знаходились у місті. Активна підготовка до відкриття університету розпочалась на всіх факультетах.

З великим піднесенням пройшов в університеті перший мітинг, ка якому виступили українські письменники-фронтовики Олександр Левада і Андрій Трипільський. Вони розповіли про те, як натхненно працює всі воєнні роки радянська інтелігенція, віддаючи разом з усім народом сили й талант на боротьбу з фашистськими загарбниками.

Незабаром до Одеси прибув ректор університету проф. М. П. Савчук, призначений водночас уповноваженим у справах вищої школи в Одесі.

21 квітня, як і було одразу передбачено міськкомом партії, розпочалося навчання в університеті за радянськими навчальними планами і програмами.

Таким чином, до кінця навчального року навчання проводилось водночас у Байрам-Алі та Одесі.

У липні 1944 р. в університеті урочисто відсвятковано ювілей А. П. Чехова. Це був перший літературний ювілей після звільнення Одеси, і цілком зрозумілий той ентузіазм, з яким відзначали цю дату. Відбулось урочисте засідання літературних кафедр з доповідями про творчість письменника і його зв'язки з українською культурою. Наукова бібліотека влаштувала виставку.

Весь час навчання відбувалось в скрутних умовах, оскільки на протязі ще кількох місяців по визволенні Одеса лишалась прифронтовим містом і фронт пролягав за сорок кілометрів від міста. Ще траплялись випадки, коли ворожі літаки проривались до Одеси і скидали бомби. Та на початку серпня почався подальший наступ наших військ і загроза нападів на місто минула.

Звільнена Одеса з великим піднесенням відзначала 2 вересня 1944 р. своє 150-річчя. В університеті з цієї нагоди проведено ювілейну наукову сесію. В доповідях висвітлено той внесок, який зробили вчені Одеси для розвитку вітчизняної науки. На фізико-математичній секції виголошено спеціальну доповідь про наукову працю фізиків Чернюка і Кондагурі, закатованих фашистами.

1 жовтня 1944 р. Одеський університет відновив майже в повному складі свою роботу. В одному колективі дружно почали працювати ті, що повернулись з евакуації, і ті, що знаходились в тимчасово окупованій Одесі, і ті, що поверталися з фронтів.

У 1944/45 навчальному році університет становив солідну учбову і наукову установу з більшим у порівнянні з попередніми роками війни складом студентів і викладачів. Так, на початку навчального року на 6 факультетах (філологічному з відділеннями російським і українським, фізико-математичному з відділеннями фізики й математики, хімічному, біологічному, географічному та історичному) навчалось 1043 студенти та 60 аспірантів. Викладацьку роботу проводило 166 науковців, об'єднаних на 51 кафедрі. Діяли 41 аудиторія, 38 лабораторій та кабінетів. Серед викладачів було 24 професори, з них 11 докторів, 59 кандидатів та доцентів, 83 викладачі. Таким чином, професорсько-викладацький склад за своєю підготовкою і кваліфікацією цілком забезпечував належний рівень навчально-виховної і науково-дослідної роботи. В 1945 р. університет закінчили 273 студенти, з них 104 філологи, 66 істориків, 41 географ, 31 хімік, 22 біологи і 9 фізиків і математиків.

Повертались демобілізовані воїни – викладачі й студенти. У військових гімнастюрках вчорашні бійці сідали знов за партами аудиторій закінчувати перерване війною навчання.

Та багатьох не вистачало на великій перевірці 9 травня 1945 р. Ще в травні 1942 р. під Павлоградом загинув, будучи заступником начальника політвідділу армії, О. І. Колесников (секретар парторганізації університету).

У боях з фашистами загинули: чудовий організатор і здібний учений, доцент кафедри гідробіології О. К. Макаров, заступник декана біологічного

факультету доцент З. І. Дитчук, історики – доцент П. О. Лісничий і кандидат історичних наук І. А. Адамов, доцент кафедри марксизму-ленінізму І. К. Коренфельд, секретар комсомольської організації фізико-математичного факультету старший викладач В. Мохот, редактор газети “За більшовицькі кадри” П. Земляних, доцент А. Г. Окунь, вихованці університету В. Зименко, Я. Браїловський, А. Свистун, М. Шевченко, С. Бондар та багато інших товаришів.

Ратним подвигом, науковими дослідженнями, самовідданим навчанням стверджено було відданість Радянській Батьківщині в грозивий час воєнних випробувань. За весь період Великої Вітчизняної війни проведено 5 випусків. Університет дав країні за цей час понад 500 нових спеціалістів.

У зв'язку з 80-річчям Одеського університету йому було надано в 1945 р. ім'я Іллі Ілліча Мечникова, який багато зробив у його стінах для розвитку науки.

Визволителі на вулицях Одеси